سوودان ...

روویەر: (٢.٥٠٥.٨١٣) کم٢.

هەژمارا خەلکی: (٣٨) ملیۆن کەس.

پایتەخت: خەرتۆم (٢ ملیۆن کەس).

ئایین: موسلمان و کرستیان و گەلەک ئایینێن دی.

زمان: عەرەبی و (٢٥٠) زمانێن دی.

پارە: دیناری سوودانی.

رەوشا سیاسی: وەلاتەکێ گەلەک ب ئاریشەیە و شەرێ ناڤخۆیی ل گەلەک دەڤەرێن وێ، ب تایبەتی، ل دارفۆر یێ بەردەوامە.

سوودان دکەڤیتە باکوورێ رۆژهەلاتا ئەفریکا ل سەر دەریایا سۆر. ئەو ب مەزناهیا رووبەرێ خۆ ڤە، ب یەکەمین وەلات ل ئەفریکا و دەهەمین وەلات ل جیهانێ دهێتە هژمارتن.

سوودان ژ ئالیێ ئیداری ڤە دابەش دبیتە سەر (٢٦) ویلایەتان و ئەردینگاریا وێ دابەش دبیتە سەر سێ دەڤەران:

* دەڤەرا باکوور: کو درێژەپێدانا بیابانا مسرێ و باکوورێ ئەفریکایە و دبێژنێ: "سەحرایا نۆبە". ئەڤ دەڤەرە یا هشك و کێم دەرامەتە.
* دەڤەرا ناڤین: کو ژ مێرگ و چەروان و زویر و بانیێن کەسك و شین پێك دهێت و هەر دو چەمێن نیلێ شین و سپی تێ را دەرباس دبن و دەڤەرەکا گەلەك دەولەمەندە و هەر دو گرنگترین باژێرێن سوودانێ ژی (خەرتۆم) و (ئوم دەرمان) ل وێرێ نە.
* دەڤەرا باشۆر: دەڤەرکا دەولەمەندە ب دەحل و دەڤی و دارستانان و ب ئاڤا چەمێ (نیل) ی دهێتە ئاڤدان.

ئابۆریا سوودانێ ب پلەیا ئێکێ ل سەر چاندنێ یە، لێ ب تەنێ ٢% (دو ژ سەدێ) ژ ئەردێ ب کێر چاندنێ دهێت، دهێتە شین کرن.

ل سوودانێ پەمبوی، گەنم، گەنمۆك، برنج، كونجی، باقلك، مۆز، فستەق و خورمە دهێنە چاندن و د پەمبوی دا دووەمین وەلاتە ل ئەفریكا پشتی مسرێ. هەر وەسا پەز و چێل و حێشتر و هەسپ و بزن ژی ب ئاوایەكێ بەرفرە لێ دهێنە ب خودان كرن.

سوودان، هەر چەندە، وەلاتەكێ دەولەمەندە ب سامانێن خۆ یێن سرۆشتی و كانزایێن(مەعدەن) گەلەك گرنگ لێ هەنە وەكی زێر، پترۆل، ئاسن، كرۆم و سفری، لێ دیسا ژی وەلاتەكێ پێشكەفتی نینە د وارێ پیشەسازیێ دا و ژ بلی پیشەسازیا كەل و پەلێن خوارنێ و پەمبوی و كاغەزێ و چەرمی و هندەك كارێن دەستی چ پیشەسازیێن دی یێن مەزن لێ نینن.

ل سوودانێ گەلەك مللەتێن ئەفریكایی یێن پیسترەش دژیان، لێ پشتی بەلاڤبوونا ئیسلامێ هێدی، هێدی عەرەبان ڤەستا وێرێ كر و ل باكوورێ وێ خوەجە بوون و پاشی دەسهەلاتا وان ل پرانیا ئاخا وێ بەلاڤبوو.
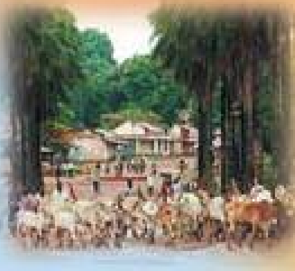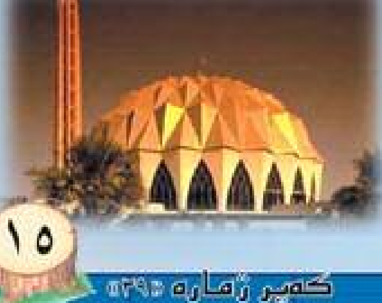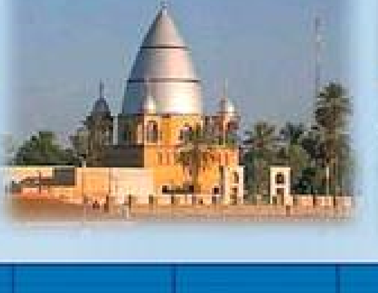
د سەدساليا نۆزدێ دا، لەشكەرێ ئنگلیزی سوودان داگیر كر و بوو یەك ژ كۆلونیێن بریتانیا و دەسهەلاتا وێ كەتە دەستێ مسرێ و بریتانیا. ل سالا ١٩٥٦ ێ سوودانێ سەرخوەبوونا خۆ وەرگرت. ل سوودانێ، ژ بلی عەرەبان، گەلەك نەتەوەیێن دی یێن ئەفریكایی هەنە كو د بێ بەهرن ژ مافێن خۆ یێن كولتووری و نەتەوەیی و ئەڤ چەندە بوویە ئەگەرێ شەرێن ناڤخۆیی كو هەتا نوكە د بەردەوامن. ئەڤە هەمی ژی ڤەدگەریتە وێ سیاسەتا شۆڤینی یا عەرەب ب رێڤە دبەن. لێ خەبات و تێكۆشینا ڤارەمانانەیا گەلێ باشوورێ سوودانێ، دەسهەلاتا سوودانێ نەچار كر كو دان ب مافێن وان بدەت و وەك كوردستانا مە د سیستەمەكا فیدرالی دا بژیت. لێ هێشتا گەلەك مللەتێن دی یێن ل سوودانێ دژین ژ مافێن خۆ د بێ بەهرن و سیاسەتا بوهوژاندنا نەتەوە و كولتووران ژ لایێ دەسهەلاتا عەرەب ڤە بەردەوام دهێتە ئەنجام دان لێ بەرگری ژی یا بەردەوامە.